

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 8463/19

לפני: כבוד המשנה לנשיאה ע' פוגלמן
כבוד השופטת ע' ברון
כבוד השופט ח' כבוב

העותרת: פלונית

נגד

המשיבים: 1. בית הדין הרבני הגדול בירושלים
2. בית הדין הרבני האזורי ברחובות
3. פלוני

התנגדות לצו על תנאי

תאריך הישיבה: ב' בסיון התשפ"ב (1.6.2022)

בשם העותרת: עו"ד שי זילברברג; עו"ד ענת לביא אזולאי; עו"ד
הילה אוחיון גליקסמן

בשם היועץ המשפטי לשיפוט
הרבני:

עו"ד רפי רכס

בשם המשיב 3: עו"ד שאול דחבש; עו"ד עדו דיבון

פסק-דין

המשנה לנשיאה ע' פוגלמן:

עניינה של העתירה שלפנינו בשאלה האם ניתן לסטות מהסדר איזון המשאבים
השווינוני שקבוע בחוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973 (להלן: חוק יחסי ממון או
החוק) בשל שיקולי נאמנות מינית.

1. העותרת והמשיב 3 (להלן: המשיב; העותרת והמשיב 3 יכוננו להלן: הצדדים) נישאו ביום 19.8.1976 ובמרוצת השנים הביאו לעולם שלושה ילדים. לאחר כ-37 שנות נישואין, ביום 30.9.2013, הגיש המשיב תביעת גירושין לבית הדין הרבני האזורי ברחובות (המשיב 2; להלן: בית הדין הרבני האזורי), וכרך לתביעתו את ענייני הרכוש שבינו לבין העותרת (להוציא את בית המגורים של הצדדים, שהליך בעניינו התנהל אותה העת בבית המשפט לענייני משפחה) לפי סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953 (להלן: חוק בתי דין רבניים). בין יתר עילות הגירושין טען המשיב כי העותרת "בגדה" בו. כיום כבר אין מחלוקת כי החל מחודש ינואר 2002 ניהלה העותרת מערכת יחסים אינטימית עם אדם אחר, במקביל לחיי הנישואין שלה ושל המשיב. ביום 3.11.2014 התגרשו הצדדים, כאשר במסגרת הליך זה הוסכם כי בית הדין הרבני האזורי יכריע במחלוקת הרכושית בעניינם.

2. במסגרת ההליך לפני בית הדין הרבני האזורי נחלקו הצדדים בשאלת תאריך הפירוד, שלפיו יערך איזון המשאבים בהתאם להוראות חוק יחסי ממון: המשיב טען כי יש להקדים את מועד איזון המשאבים בין הצדדים ליום 1.1.2002 (המועד שבו החלה העותרת לקיים את מערכת היחסים האינטימית מחוץ לנישואין); ואילו העותרת טענה כי יש לקבוע את המועד האמור ליום 30.9.2013 (יום הגשת תביעת הגירושין). ביום 9.8.2018 פסק בית הדין הרבני האזורי (כב' אב בית הדין הרב נ' ש' גודטלר והדיינים הרב י' שחור והרב צ' אשכנזי) כי כפי שעולה מן העדויות שהוצגו לפניו ותגובת העותרת בסיכומים שהגישה, האחרונה ניהלה מערכת יחסים אינטימית עם אדם אחר במשך כ-10 שנים, ומשכך יש להקדים את המועד שבו הסתיימו חיי הנישואין. בית הדין הרבני האזורי קבע כי הגם שהמשיב ביקש שמועד הקרע ייקבע ליום 1.1.2002, יש לדחות את יום הפירוד ליום 1.5.2002, וזאת מאחר ש"יש לשער שבתאריך זה הקשר בין האשה לגבר הזר היה כבר קשר אמיץ, קשר שנמשך כמה חדשים" (שם, בעמ' 9). עוד נקבע בפסק הדין כי באופן עקרוני בגידה אקראית בבן הזוג לא גורמת בהכרח להקדמת מועד הקרע ליום הבגידה, אלא שבמקרה הנוכחי מעשה הבגידה נפרש על פני תקופה ממושכת ובאופן רציף; וכי המקרה דנן דומה למקרה נוסף בו פסק בית הדין הרבני הגדול בירושלים (המשיב 1; להלן: בית הדין הרבני הגדול) כי יש להקדים את מועד הקרע, ושבמסגרתו נקבע כי "ביה"ד רואה בבגידה מתמשכת זו הפרה של השותפות הבסיסית שבין בעל לאשתו ולפיכך קובע ביה"ד כי החל ממועד הבגידה הראשון לא היו חיי שיתוף בין הצדדים שהם הבסיס לזכויות עפ"י חוק יחסי ממון" (בעמ' 6 לפסק הדין).

3. העותרת הגישה ערעור על פסק הדין וביום 29.8.2019 קיבל בית הדין הרבני הגדול (כב' הדיינים הרב י' אלמליח, הרב מ' עמוס והרב מ' נהרי) את ערעורה באופן חלקי. בפן העקרוני, קבע בית הדין הרבני הגדול, בין היתר, כי ברירת המחדל להסדר איזון המשאבים שקבוע בחוק יחסי ממון היא שוויון בין בני הזוג, וזו מבוססת על ההנחה כי זוהי כוונתם של בני זוג אשר חיים חיי נישואין הרמוניים; וכי סעיף 8 לחוק מאפשר להתמודד עם מצבים ייחודיים שבהם לא ניתן לייחס לבני הזוג כוונה משוערת לחלוקה שוויונית בנכסים. בית הדין הרבני הגדול ציין שבפסיקת בית משפט זה נקבע כי מצב שבו בן הזוג שנבגד היה מודע למעשה הבגידה, הדבר לא ייחשב כנסיבות מיוחדות לעניין סעיף 8 לחוק, לעומת מצב שבו מעשה הבגידה הוסתר מבן הזוג שנבגד, שם שאלת הגדרת המעשה כנסיבות מיוחדות לא הוכרעה. עוד נקבע כי מכוח סעיף 8 לחוק, בנסיבות שבהן אחד מבני הזוג מקיים מערכת יחסים אינטימית מחוץ לחיי הנישואין, נוצרת "שיתופיות מוחלשת" שלפיה איזון המשאבים בין בני זוג יתבצע באופן שאינו שוויוני. בית הדין הרבני הגדול הדגיש כי הסיבה לקביעת "שיתופיות מוחלשת" בשל אי-נאמנות מינית אינה הענשת בן הזוג שבוגד, אלא התחקות אחר יחסי הממון שבין בני הזוג והמערך השיתופי שקיים ביניהם; וכי "מצב שבו אחד מבני הזוג מנהל מערכות יחסים מקבילות לאורך זמן רב, ובמיוחד בלא ידיעת בן הזוג האחר, יש בו כדי ללמד על חולשתה של השיתופיות ביניהם" (סעיף ח לפסק הדין). עוד קבע בית הדין הרבני הגדול כי הסתרת מעשה הבגידה מבן הזוג שקולה לכפיית שיתוף, מפני שאין בידי בן הזוג שנבגד את המידע הרלוונטי לצורך קבלת החלטה מושכלת לעניין זה; כי הדבר דומה להטעיה לפי סעיף 15 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973 (להלן: חוק החוזים); וכי קיים קושי להניח שבן הזוג שנבגד היה ממשיך בחיי הנישואין ובכוונתו לשיתוף רכושי ככל שהיה מודע למעשה הבגידה. לבסוף הדגיש בית הדין הרבני הגדול כי פסק דינו מתבסס על הדין האזרחי, ובפרט על חוק יחסי ממון; וכי "בית המשפט העליון הוא שקבע כי בגידה ממושכת ביודעין מובילה ל'שיתופיות מוחלשת' בשל הפגיעה בקיום משק בית משותף [...] כך בגידה ממושכת ביודעין, ועל אחת כמה וכמה – בגידת סתר ממושכת" (ההדגשות במקור – ע' פ'; סעיף יד לפסק הדין).

4. בפן היישומי, נדרש בית הדין הרבני הגדול לכוונתו המשוערת של המשיב. בית הדין ציין כי שוכנע שככל שהמשיב היה יודע על מערכת היחסים האינטימית שניהלה העותרת היה מפסיק את חיי הנישואין; כי לא נכון לייחס למשיב כוונת שיתוף משוערת; וכי המשך השיתוף הרכושי בין הצדדים בפועל נבע מהסתרת מערכת היחסים האמורה מן המשיב. לצד זאת, קבע בית הדין הרבני הגדול כי במהלך חיי הנישואין, הן לפני מעשה הבגידה, הן לאחריו, תרמה העותרת למאמץ המשותף במשק הבית, ולכן אין לשלול לחלוטין את חלקה ברכוש שצבר המשיב לאחר מועד הקרע. בהתאם לכך קבע

בית הדין הרבני הגדול כי מן המועד שבו התבסס הקשר בין העותרת לבין האדם עמו קיימה מערכת יחסים אינטימית מחוץ לנישואין, התקיימה שיתופיות מוחלשת בין הצדדים. משכך, נקבע כי החל ממועד תחילת חיי הנישואין ועד למועד הקרע יאוזנו הנכסים של הצדדים באופן שוויוני; ואילו ממועד הקרע ועד למועד הגשת תביעת הגירושין יאוזנו הנכסים ביחס של 80% לטובת המשיב ו-20% לטובת העותרת (דעת המיעוט סברה שאיזון הנכסים ממועד הקרע ועד למועד הגשת תביעת הגירושין צריך להיות ביחס של 90% לטובת המשיב ו-10% לטובת העותרת). התיק הוחזר לבית הדין האזורי על מנת שהאיזון יבוצע בהתאם לקביעות בית הדין הרבני הגדול.

העתירה והשתלשלות ההליכים

5. ביום 19.12.2019 הגישה העותרת את העתירה דנן שבגדרה טענה כי הן בית הדין הרבני הגדול, הן בית הדין הרבני האזורי (להלן ביחד: בתי הדין הרבניים), ביססו את הכרעתם לעניין חלוקת הרכוש בין הצדדים על שיקולי נאמנות מינית בלבד, בניגוד לפסיקת בית משפט זה, ובניגוד לתכליתו של חוק יחסי ממון, ומשכך קמה עילת התערבות בפסקי הדין בעניינה. העותרת טענה, בין היתר, כי בהתאם לדין האזרחי אין להעניק משקל לשיקולי אשם במסגרת הדיון שנוגע לחלוקת הרכוש בין בני זוג שנפרדו, ובפרט לשיקולי נאמנות מינית במסגרת חיי הנישואין; וכי הפסיקה העקבית בעניין זה עולה בקנה אחד עם מחויבויותיה של מדינת ישראל במישור הבינלאומי מכוח האמנה בדבר ביטול אפליה נגד נשים לצורותיה, כ"א 31, 179 (נפתחה לחתימה ב-1979). בנוסף, נטען כי סעיף 6א לחוק שיווי זכויות האשה, התשי"א-1951, שלפיו "לכל אישה זכות מלאה על גופה", מקנה לה את האוטונומיה לניהול מישור חייה האינטימיים, וייחוס אשמה בגין אי-נאמנות מינית במהלך חיי הנישואין פוגע בכך. עוד טענה העותרת כי את מועד הקרע יש לקבוע בהתאם לדין האזרחי ולהפסקת המאמץ המשותף בין בני הזוג, אשר נמשך עד להגשת תביעת הגירושין; משכך, לטענתה, לא היה מקום להקדים את מועד הקרע ליום 1.5.2002. לבסוף נטען כי העלאת טענה שעניינה בנאמנות מינית במסגרת הליך שנוגע לחלוקת הרכוש בין הצדדים, אינה עומדת במבחן כנות הכריכה לפי סעיף 3 לחוק בתי דין רבניים, ומשכך שוללת את סמכות בית הדין הרבני לדון בנושא.

6. המשיב סומך את ידו על פסק הדין של בית הדין הרבני הגדול. במסגרת תגובתו המקדמית לעתירה טען המשיב כי אין עילה להתערבות בפסק הדין של בית הדין הרבני הגדול; וכי לשיטתו, אף אם שגה בית הדין הרבני הגדול באופן בו יישם את הדין האזרחי במקרה דנן, נוכח התייחסותו המפורשת לדין האזרחי והכרעתו על פיו, לא קמה עילה להתערבות בפסק הדין. בנוסף, המשיב טען כי לפי פסיקת הערכאות האזרחיות, לרבות

פסיקתו של בית משפט זה, קיימת הבחנה בין מצב של שלילת זכויות שנצברו בשל בגידה שמאחרת למועד היווצרותן, לבין מצב שבו נשללות זכויות שנוצרו במקביל למעשה הבגידה. עוד נטען כי בניגוד לטענת העותרת, במסגרת סעיף 8 לחוק ניתן לשקול שיקולים שחורגים מן השיקול הכלכלי ושאינם נוגעים לשאלת המאמץ המשותף של בני הזוג; וכי הסדר איזון המשאבים שבחוק מבוסס על כוונת שיתוף משוערת של בני הזוג, ובהיעדר כוונה שכזו ניתן לחרוג ממנו. לבסוף טען המשיב כי קיום מערכת יחסים אינטימית עם אדם אחר במשך כ-10 שנים במקביל לחיי הנישואין, עולה כדי הפרה של חובת הנאמנות וחובת הגילוי שחלות בין בני זוג; וכי התנהלותה של העותרת היא חסרת תום לב.

7. ביום 9.3.2020 קבע השופט נ' סולברג כי העתירה תשמע לפני הרכב וכי היועץ המשפטי לשיפוט הרבני, יתייצב לדיון (להלן: היועץ לשיפוט הרבני); וביום 28.12.2020, לאחר דיון במעמד הצדדים (בהרכב ע' פוגלמן, מ' מזוז וי' וילנר), ניתנה החלטה שלפיה הדיון בעתירה יתקיים לאחר מתן פסק הדין בדנג"ץ 8537/18 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים (להלן: עניין השיתוף הספציפי), וכי הצדדים, לרבות היועץ לשיפוט הרבני, יגישו הודעות עדכון בדבר השלכות פסק הדין האמור (לאחר שיינתן) על העתירה הנוכחית.

8. ביום 24.6.2021 ניתן פסק הדין בעניין השיתוף הספציפי שקבע כי בית הדין הרבני הגדול נתן באותה פרשה משקל לאי-נאמנות מינית בחלוקת הרכוש, וכי הוא לא היה מוסמך לעשות כן (אעמוד על פסק הדין בהרחבה בהמשך דבריי). ביום 22.7.2021 הגיש המשיב הודעת עדכון שבמסגרתה טען, בעיקרם של דברים, כי הכרעתו של בית משפט זה בעניין השיתוף הספציפי, שלפיה אין שוללים זכויות למפרע בשל מעשה בגידה שהתרחש לאחר היווצרותן, נבדלת מן המקרה דנן אשר נוגע לשלילת זכויות בשל מעשה בגידה שהתרחש במקביל להתגבשות הזכויות. עוד נטען כי בעניין השיתוף הספציפי לא נשללה האפשרות של שלילת זכויות ברכוש בשל מעשה בגידה שהתרחש במקביל להיווצרותן; וכי ניתן להסיק מפסק הדין, כי מקרה של בגידה ממושכת שקול ל"חיים כפולים", וכי הדבר ייחשב כשיקול רלוונטי במסגרת הנסיבות המיוחדות שקבועות בסעיף 8 לחוק. ביום 9.9.2021 הגישה העותרת הודעת עדכון שבה טענה, בין היתר, כי פסק הדין בעניין השיתוף הספציפי קובע מפורשות כי אין לשקול שיקולי נאמנות מינית לעניין חלוקת הרכוש בין בני הזוג; הן לעניין שיתוף ספציפי (שניצב במוקד פסק הדין בעניין השיתוף הספציפי), הן לעניין הסדר איזון משאבים. בנוסף טענה העותרת, כי קיים שוני מהותי בין הסדר איזון המשאבים, אשר לא נדרש להסכמת הצדדים ומחיל עליהם "פיקציה הסכמית", לבין השיתוף הספציפי, שמוטנה בהסכמת הצדדים ונוצר מכוח הדין

האזרחי הכללי. עוד נטען כי הגדרת "חיים כפולים" אינה שקולה לבגידה בכך הזוג (ואף בגידה ממושכת), אלא נוגעת לניהול משק הבית והעול הכלכלי שמטיל בן הזוג שמנהל "חיים כפולים" על בן הזוג השני. לעניין זה טענה העותרת כי בענייננו בית הדין הרבני הגדול לא קבע כי היא ניהלה "חיים כפולים", ואף הדגיש את ניהול משק הבית המשותף בין הצדדים.

9. ביום 26.10.2021 הגיש היועץ לשיפוט הרבני את עמדתו. ביחס לעתירה טען היועץ לשיפוט הרבני כי פסק הדין מבוסס על הדין האזרחי בלבד, כפי שהדגיש זאת בית הדין הרבני הגדול לאורך פסיקתו. לטענתו, השימוש בסעיף 8 לחוק נבחן באופן עובדתי ובמנותק משאלת האשם של העותרת בפירוק חיי הנישואין; וכי בפסיקת בית משפט זה נקבע כי בגידה עלולה ליצור קרע בין בני הזוג ולהוביל להפסקת השיתוף הרכושי בין הצדדים. בנוסף, היועץ לשיפוט הרבני טען כי הסדר איזון המשאבים שקבוע בחוק יחסי ממון הינו בגדר "הסכם ברירת מחדל", ומכאן שחוק החוזים, לרבות עילות ביטול החוזה השונות שקבועות בו (סעיפים 14-18 לחוק החוזים), חלים עליו. באופן קונקרטי נטען כי בשל העובדה שהמשיב לא היה מודע למערכת היחסים שניהלה העותרת מחוץ לנישואין, חלה עילת ההטעיה שקבועה בסעיף 15 לחוק החוזים. עוד טען היועץ לשיפוט הרבני כי העתירה מעלה בעיקרה טענות ערעוריות, אשר אינן מקימות עילת התערבות בפסק הדין של בית הדין הרבני הגדול; וכי יש לדחות אותה על הסף מחמת השיהוי שבהגשתה.

10. ביחס לעניין השיתוף הספציפי נטען, בעיקרם של דברים, כי נסיבות המקרה שם שונות מן המקרה דנן; וכי באותו עניין נפסק כי מעשה בגידה ממושך וניהול "חיים כפולים" עלולים לגרום להפסקת השיתוף הכלכלי בין בני הזוג ולהקדמת מועד הקרע לעניין איזון הנכסים. עוד נטען כי על אף שלא ניתן לשלול זכויות רכושיות בדיעבד בשל מעשה בגידה, בנסיבות חריגות שבהן מעשה הבגידה בוצע מאחורי גבו של בן הזוג באופן ממושך, ניתן להכיר בתנאי מכללא שלפיו ההסכמה להסדר איזון המשאבים ולשיתוף הרכוש מותנית בנאמנות בין בני הזוג. משכך, נטען כי בגידה ממושכת וניהול "חיים כפולים" עלולים לפגום בהתגבשות ההסכמה מלכתחילה, ולהשפיע על איזון הנכסים בין הצדדים.

11. ביום 13.12.2021 התקיים דיון במעמד הצדדים שבסופו הוצא צו על תנאי (המשנה לנשיאה נ' הנדל והשופטים ע' פוגלמן וג' קרא) שהורה למשיבים להתייצב וליתן טעם מדוע לא ייקבע: שהעותרת זכאית למחצית מכלל הנכסים (לרבות נכסי קריירה ומוניטין) שנצברו על ידה ועל ידי המשיב, החל מיום נישואיהם (19.8.1976) ועד

לפרידתם ביום 30.9.2013, בהתאם להסדר איזון המשאבים שקבוע בסעיף 5 לחוק יחסי ממון; שפסקי הדין של בית הדין הרבני הגדול ושל בית הדין הרבני האזורי – בטלים; ושיינתן כל סעד אחר שבית משפט זה ימצא לנכון ולראוי בנסיבות העניין. לאחר הגשת תצהירי תשובה ועיקרי טיעון קיימנו ביום 1.6.2022 דיון בהתנגדות לצו על תנאי.

דיון והכרעה

12. במוקד העתירה שלפנינו, כפי שכבר הוזכר, ניצבת השאלה האם אי-נאמנות מינית ממושכת שהוסתרה, ושלא הייתה לה השפעה על התנהלותו הכלכלית של משק הבית של בני הזוג, יכולה לבוא בגדרי הנסיבות המיוחדות שבהתקיימותן יהא זה מוצדק לסטות מכלל האיזון השוויוני שקבוע בחוק יחסי ממון. כפי שיתואר להלן בהרחבה, אני סבור כי התשובה לשאלה זו היא בשלילה. משכך, לשיטתי, פסקי הדין של בית הדין הרבני הגדול ובין הדין הרבני האזורי – שקבעו כי חוסר הנאמנות של העותרת מוליך לסטייה מאיזון שוויוני – חרגו מהוראות חוק יחסי ממון ויש מקום להתערב בהם, על פי אמות המידה המקובלות בבית משפט זה (ראו, מיני רבים: עניין השיתוף הספציפי, פסקאות 23 ו-47 לפסק הדין של הנשיאה א' חיות; בג"ץ 5228/21 פלוני נ' בית הדין הרבני האזורי בנתניה, פסקה 5 (23.8.2021); בג"ץ 5040/17 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים, פסקה 9 (25.9.2017); בג"ץ 1903/12 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים, פסקה 8 (29.5.2012)). דרך הילוכנו תהיה כדלקמן: תחילה אציג את הסדר איזון המשאבים ואת כלל האיזון השוויוני שקבוע בסעיף 5 לחוק יחסי ממון; בהמשך אעמוד על היחס שבין הסדר זה לבין החריג לו שקבוע בסעיף 8 לחוק; לאחר מכן, אבחן האם נאמנות מינית היא מבין הנסיבות שבגינן ניתן לסטות מכלל החלוקה השוויונית של נכסי בני הזוג; לבסוף, ובהתאם לתשתית המשפטית האמורה, אבחן אם קביעת בית הדין הרבני הגדול, שלפיה אי-נאמנותה המינית של העותרת יצרה בין הצדדים "שיתופיות מוחלשת" לעניין הסדר איזון המשאבים, בדין יסודה.

13. לפני שאדון במחלוקת לגופה אציין כי הגם שהעתירה הנוכחית הוגשה כשלושה חודשים לאחר מתן פסק הדין של בית הדין הרבני הגדול, לא ראיתי לדחותה על הסף בשים לב לסוגיה העקרונית שמתעוררת במקרה דנן (ראו את התייחסותו של השופט י' עמית בפסק הדין נושא הדיון הנוסף בעניין השיתוף הספציפי; בג"ץ 4602/13 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי בחיפה, פסקה 17 (18.11.2018) (להלן: בג"ץ 4602/13); בנוסף, ראו והשוו: בג"ץ 4871/21 ברכאת נ' בית המשפט הצבאי לערעורים, פסקה 5 (29.5.2022); בג"ץ 2184/19 סכאפי נ' בית המשפט הצבאי לערעורים (18.6.2019); בג"ץ 1758/11 גורן נ' הום סנטר (עשה זאת בעצמך) בע"מ, פ"ד סה (3) 593, 610-611 (2012)).

14. עוד יצוין כי בהתאם לגדרי המחלוקת שהותוו בצו על תנאי, ומשהדבר אינו נדרש לצורך הכרעה במקרה דנן, איני נדרש לטענות העותרת שעניינן בכנות הכריכה כאשר אחד מבני הזוג מעלה טענה שנוגעת לנאמנות מינית לפני בית הדין הרבני (בג"ץ 7091/19 לי-בר קייטרינג יפרח בע"מ נ' מועצת הרבנות הראשית לישראל, פסקה 19 (31.8.2022); בג"ץ 1765/22 משרד תומר ורשה עורכי דין נ' שרת הפנים, פסקה 16 (3.7.2022); בג"ץ 2335/19 עמותת הקנאביס הרפואי נ' משרד הבריאות, פסקה 18 ((16.11.2021).

הסדר איזון המשאבים והנסיבות המיוחדות שבסעיף 8 לחוק יחסי ממון

15. הצדדים נישאו בשנת 1976 ומשכך חל עליהם המשטר הרכושי שבחוק יחסי ממון. ההסדר הבסיסי שנוגע לחלוקת המשאבים בין בני זוג שעליהם חל החוק קבוע בסעיף 5(א) לחוק שלפיו:

<p>5. (א) עם התרת הנישואין או עם פקיעת הנישואין עקב מותו של בן זוג (בחוק זה – פקיעת הנישואין) זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית שווים של כלל נכסי בני הזוג, למעט – [...]</p>	<p>הזכות לאיזון בפקיעת הנישואין</p>
---	---

16. הסדר איזון המשאבים האמור קובע כי עם פקיעת חיי הנישואין בשל גירושין או מוות עומדת לכל אחד מבני הזוג זכות אובליגטורית לאיזון שווי הנכסים אשר נצברו במהלכם. בהתאם להוראות ההסדר, איזון המשאבים יעשה בצורה שוויונית, כך שכל אחד מן הצדדים יהא זכאי למחצית מן הרכוש שנצבר במהלך חיי הנישואין, למעט נכסים שהוחרגו במפורש מן ההסדר בחוק או בהסכם בין בני הזוג (ראו, מיני רבים: ע"א 4306/12 פלונית נ' בנק לאומי לישראל, פסקה 12 (15.7.2018); רע"א 8672/00 אבו דומי נ' אבו דומי, פ"ד נו(6) 175, 180-179 (2002) (להלן: עניין אבו דומי); ע"א 1915/91 יעקובי נ' יעקובי, פ"ד מט(3) 529, 550 (1995) (להלן: עניין יעקובי); ראו גם שחר ליפשיץ השיתוף הזוגי 147 (2016); אריאל רוזן-צבי יחסי ממון בין בני זוג 307 (1983) (להלן: רוזן-צבי, יחסי ממון); רות הלפרין-קדרי "דיני משפחה אזרחיים נוסח ישראל – לקראת השלמה: על הכבוד, הצדק, השוויון והכוונה יושתתו מעתה דיני המשפחה" מחקרי משפט יז 105, 131 (2001)). הוראות החוק קובעות כי ההסדר החוקי יחול על בני זוג שנישאו לאחר יום 1.1.1974, וזאת, למעט מקום שבו נחתם הסכם ממון בין הצדדים, כהגדרתו בחוק זה (סעיפים 3(א) ו-19 לחוק יחסי ממון; בע"מ 8063/14 פלמונית נ'

פלמוני, פסקה 14 (13.7.2015); בע"מ 1398/11 אלמונית נ' אלמוני, פסקה 13 (26.12.2012); בג"ץ 10605/02 גמליאל נ' בית-הדין הרבני הגדול, פ"ד נח(2) 529, 533-532 (2003); בג"ץ 3995/00 פלונית נ' בית-הדין הרבני הגדול לערעורים בירושלים, פ"ד נו(6) 883, 887 (2002); ע"א 1229/90 חנוך נ' חנוך, פ"ד מה(5) 584, 585 (1991); רוזן-צבי, יחסי ממון, בעמ' 339).

17. ההסדר שקבוע בחוק יחסי ממון משרטט את הזוג הנשוי כ"יחידה כלכלית שיתופית" (בע"מ 7272/10 פלונית נ' פלוני, פסקה 4 לפסק הדין של השופט נ' הנדל (7.1.2014) (להלן: בע"מ 7272/10)): בני הזוג תרמו, כל אחד מהם, לחיי הנישואין ולצבירת הרכוש, ומשכך אך ראוי כי עם פירוק הזוגיות יקבל כל אחד מהם מחצית מרכוש זה. משמעות הדברים כי ההסדר נשען אפוא על שני עקרונות בסיסיים: הראשון הוא עקרון השוויון (חנוך דגן קניין על פרשת דרכים 461 (2005) (להלן: דגן, קניין על פרשת דרכים)); לחשיבות עיקרון השוויון בחלוקת הרכוש במסגרת הנישואין ראו חנוך דגן וקרולין נ' פרנץ "נכסי הנישואים" ספר מנשה שאוה: מחקרים במשפט לזכרו 249, 273-274 (אהרן ברק ודניאל פרידמן עורכים 2006)) והשני הוא עקרון המאמץ המשותף (שחר ליפשיץ "על נכסי עבר, על נכסי עתיד ועל הפילוסופיה של חזקת השיתוף" משפטים לד(3) 627, 655-660 (2005)). בהתאם לעיקרון השוויון, חרף ההפרדה הרכושית בין בני הזוג במהלך חיי הנישואין, בסיומם קמה זכות לכל אחד מהצדדים לחלוקת הרכוש שצברו במהלך החיים המשותפים באופן שוויוני (סעיף 4 לחוק יחסי ממון; עניין יעקובי, בעמ' 559). לעניין זה יפים הדברים שקבע הנשיא מ' שמגר בפסק דינו בעניין יעקובי:

"חוק יחסי ממון נועד להשיג מספר מטרות חברתיות. בראש ובראשונה, הוא נועד להסדיר את יחסי הממון בין בני זוג, תוך שהוא לוקח בחשבון את המציאות החברתית והכלכלית, ואת חוסר השוויון הבסיסי הגלום ביחסי הממון בין בני-זוג. הוא נועד להבטיח חלוקה שווה של הנכסים על יסוד הסכמה, ולהבטיח כי לא תצא האישה מקשר הנישואין וידיה על ראשה" (שם, בעמ' 571).

18. לצד עיקרון השוויון ניצב כאמור עיקרון המאמץ המשותף, אשר קובע כי הרכוש שעליו יחול ההסדר הוא כזה שהושג במאמץ משותף שהשקיעו בני הזוג במהלך חיי הנישואין כחלק מבניית התא המשפחתי שלהם (בע"מ 7272/10, פסקה 24 לפסק הדין של השופטת ד' ברק-ארז ופסקה 4 לפסק הדין של השופט נ' הנדל), כפי שאף נפסק בעבר לעניין הלכת השיתוף (בג"ץ 2673/06 שאוה-שוע נ' בית הדין הארצי לעבודה בירושלים, פסקה 35 (21.4.2009)); בג"ץ 8928/06 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים בירושלים, פ"ד סג(1) 271, 280 (2008) (להלן: בג"ץ 8928/06); פנחס שיפמן דיני

המשפחה בישראל כרך א 35 (מהדורה שנייה 1995)). העיקרון האמור בא לידי ביטוי, בין היתר, בסעיף 5(א)(1) לחוק שמחריג מהסדר איזון המשאבים נכסים שהיו לאחד מבני הזוג עובר לחיי הנישואין או נכסים שהתקבלו במתנה או בירושה (אדם חפרי-וינוגרדוב ורם ריבלין "השימוש בנאמנות בהקשר יחסי הממון בין בני זוג: אתגרים ופתרונות" משפטים נב 15-13 (2022); שחר ליפשיץ "יחסי משפחה וממון: אתגרים ומשימות בעקבות תיקון מס' 4 לחוק יחסי ממון" חוקים א 227, 246-247 (2009)). עוד יודגש כי עיקרון המאמץ המשותף מתקיים במסגרת איזון המשאבים אף אם האופן שבו השקיע כל אחד מבני הזוג בחיים המשותפים בא לידי ביטוי בצורה שונה; כך למשל, ייתכן ואחד מבני הזוג תרם את משכורתו למשק הבית, בעוד שבן הזוג האחר דאג למטלות הבית וגידול הילדים. בכך, מעניק ההסדר ערך לעבודה במשק הבית, אף שזו אינה מייצרת הכנסה לבן הזוג שמבצע אותה (בע"מ 7272/10, פסקה 4 לפסק הדין של השופט נ' הנדל; דגן, קניין על פרשת דרכים, בעמ' 463-464).

19. עוד יצוין כי בדין האזרחי קיימת מגמה ברורה לניתוק הקשר שבין שיקולי אשם בפירוד לבין חלוקת הרכוש לאחר הגירושין (בע"מ 7272/10, פסקאות 27 ו-36 לפסק הדין של השופטת ד' ברק-ארז, ופסקה 3 לפסק הדין של השופט נ' הנדל; יצחק כהן ואמל ג'בארין "יחסים מחוץ לנישואים כשיקול בחלוקת הרכוש המשפחתי – עיון מחדש במשפט הישראלי" משפט ועסקים טז 465, 468-470 (2013); להרחבה בנושא מודל הגירושין ללא אשמה ראו גם שחר ליפשיץ "שיפוט מוסרי של התנהגות מינית בנישואים, אוטונומיה ו'משילות' בעקבות בג"ץ 4602/13" עיוני משפט מג 5, 68-70 (2020) (להלן: ליפשיץ, שיפוט מוסרי)); וכי בית משפט זה עמד בעבר על ההשלכות השליליות של החדרת שיקולי אשם למשטר הרכושי שבין בני הזוג (עניין השיתוף הספציפי, פסקאות 10-8 לפסק הדין של השופטת ד' ברק-ארז; בג"ץ 4602/13, פסקה 13 לפסק הדין של השופט י' עמית; בג"ץ 8928/06, בעמ' 282; ליפשיץ, שיפוט מוסרי, בעמ' 70-75). העיסוק באשם עלול להוביל להחרפת הסכסוך במסגרת הליך הגירושין ולתמרץ את בני הזוג לנקוט בפעולות פוגעניות ופולשניות אחד כלפי השני וכלפי ילדיהם. בנוסף, עיסוק בשאלות מסוג זה טומן בחובו מורכבויות רגשיות ומשפחתיות שאינן פשוטות, ואף ייתכן שאינן מתאימות, להכרעה שיפוטית. לעניין זה יפים הדברים שקבעה השופטת ד' ברק-ארז בעניין השיתוף הספציפי:

"משטר של אשם אף עלול לגרור את בית המשפט לבירור שאלות מורכבות מעולם הרגש ומדעי ההתנהגות שאינן מתאימות להכרעה שיפוטית. הוא גם מחייב להידרש לשאלה הערכית מהו בכלל אשם ביחסים זוגיים. למעשה, אם באשם עסקינן, הרי שאין מקום לבודד את ההתייחסות לשאלות של 'בגידה' ונאמנות במישור המיני. התנהגות

הפוגמת במערכת היחסים הזוגית יכולה לבוא לידי ביטוי גם במישורים אחרים, כדוגמת אכזריות רגשית והשפלה. התייחסות לחוסר נאמנות מינית בנפרד משלל התנהגויות פוגעניות וקשות אחרות אינה נכונה. כלל שבגדרו המסגרת המשפטית תשמך אכסניה אך לטענות שעניינן חוסר נאמנות מינית אך תסגור את הדלת בפני איומים חמורים אחרים על המערכת הזוגית איננו הגיוני. לעומת זאת, פתיחת הדלת כך שההתדיינות בין הצדדים תקיף את כלל ההתנהגויות האמורות אינה רצויה, אינה אפשרית ואף עלולה להפוך את בתי המשפט לזירת 'התחשבנויות' כללית בין בני הזוג" (שם, פסקה 9; כן ראו והשוו: בע"מ 5827/19 פלוני נ' פלונית, פסקה 48 לפסק הדין של השופטת י' וילנר, פסקאות 5-6 לפסק דיני ופסקה 6 לפסק הדין של השופט נ' סולברג (16.8.2021) (להלן: בע"מ 5827/19)).

20. הנה כי כן, הסדר איזון המשאבים שקבוע בסעיף 5 לחוק מורה על חלוקה שוויונית של הרכוש שצברו הצדדים במהלך חיי הנישואין. בהסדר זה ביטא המחוקק את מטרתו הברורה "ליצור איזון בין בני הזוג [שמתגרשים – ע' פ'] ולצמצם את [חוסר – ע' פ'] השוויון הגלום ביחסי ממון בין בני-זוג מסיבות שהן ברובן חיצוניות ליחסים בין בני הזוג הספציפיים" (עניין יעקובי, בעמ' 553).

החריג לכלל החלוקה השוויונית: סעיף 8 לחוק יחסי ממון

21. לצד ברירת המחדל החוקית שלפיה החלוקה תהיה שוויונית, נקבע במסגרת החוק חריג מוגבל בהיקפו שמקנה לבית המשפט סמכות לסטות מכלל החלוקה השוויונית; זאת, בהינתן "נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת". לשון הסעיף קובעת כי:

8. ראה בית המשפט או בית הדין נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת, רשאי הוא, לבקשת אחד מבני הזוג – אם לא נפסק בדבר יחסי הממון בפסק דין להתרת נישואין – לעשות אחת או יותר מאלה במסגרת איזון המשאבים:

(1) לקבוע נכסים נוספים על המפורטים בסעיף 5 ששוויים לא יאוזן בין בני הזוג;

(2) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה מחצה על מחצה, אלא לפי יחס אחר שיקבע בהתחשב, בין השאר, בנכסים עתידיים, לרבות בכושר ההשתכרות של כל אחד מבני הזוג;

(3) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה לפי שוויים במועד איזון המשאבים, אלא לפי שוויים במועד מוקדם יותר שיקבע;

סמכויות
מיוחדות

(4) לקבוע שאיזון המשאבים לא יתייחס לנכסים שהיו לבני הזוג במועד איזון המשאבים אלא לנכסים שהיו להם במועד מוקדם יותר שיקבע.

22. הסעיף האמור מעניק שיקול דעת לבית המשפט לסטות מהסדר איזון המשאבים השוויוני באמצעות 4 חלופות: קביעת נכסים מסוימים ששוויים לא יאוזן בין הצדדים; קביעת יחס חלוקה שאינו שוויוני בין הצדדים; קביעת שווי הנכסים לפי מועד מוקדם ממועד איזון המשאבים; וביצוע איזון המשאבים ביחס להיקף הנכסים שהיה לצדדים במועד מוקדם ממועד איזון המשאבים (בג"ץ 6037/18 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי ת"א יפו, פסקה 4 (18.2.2019) (להלן: בג"ץ 6037/18); עניין יעקובי, בעמ' 614; רוזן-צבי, יחסי ממון, בעמ' 352). למעשה, סעיף זה מאפשר גמישות במלאכת איזון הנכסים בין הצדדים כך שיחולקו בצורה הוגנת ושוויונית (אף אם לא ביחס שווה). הדברים מוצאים ביטוי בדברי ההסבר להצעת חוק יחסי ממון בין בני-זוג, התשכ"ט-1969, ה"ח 849, שם נכתב כי:

"[יתכנו – ע' פ'] מקרים שבהם ההסדר הכללי יביא לידי תוצאות בלתי צודקות ושנסיבותיהם המיוחדות מחייבות סטייה מן הנורמה. הסעיף המוצע בא להקנות לבית המשפט את הסמכות להתחשב בנסיבות מיוחדות כאלה, כגון פגיעת הנישואין אחרי תקופה מינימלית של קיומם, פירוק החיים המשותפים של בני הזוג עוד לפני פגיעת הנישואין, וכיוצא באלה" (שם, בעמ' 335-336).

23. במסגרת ההסדר החקיקתי שמאפשר סטייה מכלל האיזון השוויוני לא קבע המחוקק מהן אותן נסיבות מיוחדות שבהן יש לחרוג מן ההסדר ומהם השיקולים שיש לשקול בגדרן (בג"ץ 4178/04 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים, פ"ד סב(1) 235, 254 (2006)). לצד זאת, נקבע בפסיקה כי ברירת המחדל היא עריכת איזון משאבים שוויוני, וכי סטייה מכלל זה לפי הוראות סעיף 8 לחוק תיעשה במשורה ותוך בחינת מכלול הנסיבות של המקרה הקונקרטי לגופו ושקילת שיקולים כלכליים ואחרים (בג"ץ 6037/18, פסקה 4; בע"מ 7272/10, פסקה 2 לפסק הדין של השופט נ' הנדל; בג"ץ 2533/11 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים, פסקה יא (26.10.2011) (להלן: בג"ץ 2533/11)).

24. לעניין אופן הפעלתו של סעיף 8 נקבע בפסיקה כי הסעיף לא נועד לאפשר "חלחול" של שיקולי אשם לסוגיות הרכושיות (בג"ץ 6037/18, פסקאות 4-5; בע"מ 7272/10, פסקה 4 לפסק הדין של השופט נ' הנדל). הובהר גם כי סעיף זה לא נועד "להכניס בדלת האחורית את יסוד האשם בגירושין" (בג"ץ 2533/11, פסקה 2). שאלה

זו התעוררה במלוא עוזה בבע"מ 7272/10. באותו עניין נדרש בית משפט זה לשאלה אם ניסיונו של בן זוג לרצוח את בת זוגו מצדיק לעשות שימוש בסמכות לפי סעיף 8 לחוק, כך שזכויות הגמלה של בת הזוג שהותקפה לא יבואו בגדר איזון המשאבים, או שמא, כפי שטען בן הזוג שם, מדובר בהחדרת שיקולי אשם למשטר הרכושי. הגם שכל שופטי ההרכב הגיעו לתוצאה שלפיה אין להביא בחשבון באיזון המשאבים את זכויות הגמלה של בת הזוג, הם נחלקו ביניהם בהנמקה: לגישת השופטת ד' ברק-ארז, במקרים קיצוניים של אלימות ניתן להביא שיקול זה בחשבון על בסיס מבחן שלילת האנושיות (אשר שומט את עצם הבסיס לקיום מערכת היחסים בין הצדדים) או מכוח עיקרון מניעות ספציפי (בנסיבות המקרה שם, כאמור, בן זוג אשר ניסה לרצוח את בת זוגו, וביקש להנות מן הזכויות הסוציאליות שלה). לעומתה, השופט נ' הנדל סבר כי ניתן להתחשב בשיקולי אלימות במשפחה רק כאשר יש לכך השלכה כלכלית (למשל פגיעה ביכולת בן הזוג לכלכל עצמו), ואילו השופט ח' מלצר סבר כי נדרש להראות השלכות כלכליות לצורך התחשבות בשיקולי אלימות במסגרת איזון המשאבים, אולם במקרים של אלימות קשה או מתמשכת ניתן יהיה להתחשב בכך אף כשלא התקיימה פגיעה כלכלית כאמור. חרף מחלוקת זו בהנמקה, חשוב לעמוד על כך שחברי ההרכב היו תמימי דעים כי מדובר בשאלה מורכבת נוכח נקודת המוצא הברורה שלפיה שאלת האשם היא בבחינת "נטע זר" בהסדרי הרכוש. נסיבותיו החריגות של מקרה זה מלמדות כי אף במקרים של אלימות קשה במערכת היחסים, הקביעה כי ניתן להתחשב בכך כנסיבות מיוחדות לחריגה מהסדר איזון המשאבים לא תעשה בנקל (שם, פסקאות 24-26, 51-54 לפסק הדין של השופטת ברק-ארז, פסקאות 9-11 לפסק הדין של השופט הנדל, ופסקאות 7-10 לפסק הדין של השופט מלצר; ראו גם ליאור משאלי-שלומאי שיפוט מוסרי של התנהגויות בדיני הגירושין והפיטורין 116-119 (חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה", אוניברסיטת בר-אילן 2014)). זאת ועוד, יש להדגיש כי לשיטת השופט הנדל, אף במקרי אלימות קשים, על הטוען לחריגה מכלל האיזון השוויוני להראות כי למעשים הייתה השפעה על התנהלותם הכלכלית של בני הזוג.

נאמנות מינית כנסיבה מיוחדת לפי סעיף 8

25. כאמור, במוקד ענייננו מצויה הכרעת בית הדין הרבני הגדול כי ניהולה של מערכת יחסים ממושכת עם אדם אחר, מחוץ לחיי הנישואין, היא בבחינת נסיבה חריגה לפי סעיף 8. משכך, נפנה עתה לבחון את שאלת השלכותיה הממוניות של נאמנות מינית. נקודת המוצא לדיון היא כאמור המגמה שעליה עמדתי שלפיה שיקולי אשם – ככלל – נותרים מחוץ לאיזון המשאבים (בג"ץ 6037/18, פסקה 4; בע"מ 7272/10, פסקה 24 לפסק הדין של השופטת ד' ברק-ארז; בג"ץ 8928/06, בעמ' 279-280).

26. בית משפט זה קבע לא אחת כי אי-נאמנות מינית, כשלעצמה, אינה מצדיקה חריגה מן ההסדרים לעניין חלוקת הרכוש בין הצדדים, וכי אין לאשם היחסי בפירוק חיי הנישואין נפקות לעניין חלוקת הרכוש. כך, בנוגע לחזקת השיתוף, נדחתה בעבר טענה כי חוסר נאמנותו של בן זוג צריך להוליך להשלכות קנייניות. השופטת מ' בן-פורת ציינה בהקשר זה כי "אם [כוונת המערער – ע' פ'] היא שבן-זוג בלתי-נאמן מקפח עקב כך, כשיקול בלעדי, את זכותו בנכסים, הרי אין לטענה מעין זו על מה שתסמוך" (ע"א 264/77 דרור נ' דרור, פ"ד לב(1) 829, 832 (1978)) והוסיפה – "נטישת הבית או בגידה עשויות ליצור קרע בין בני-הזוג ודרך זו לשים קץ לשיתוף, אך אין נענשים עליהן למפרע" (שם). לקביעות אלו הצטרף השופט א' ויתקון, אך יצוין כי מ"מ הנשיא מ' לנדוי ביקש להשאיר בצריך עיון את השאלה אם "בגידה" שנעשית בלא ידיעת בן הזוג עלולה להוביל לשלילת זכות ברכוש המשותף, וזאת מאחר שלשיטתו סוגיה זו לא התעוררה בנסיבות המקרה שם. בנוסף, בפרשה אחרת הועלתה טענה כי אי-נאמנותו המינית של בן זוג מצדיקה החזרת מחצית מדירת המגורים שניתנה לו על ידי בת זוגו במתנה – ואף זו נדחתה בבית משפט זה, שציינ, בין היתר, כי "לאשם היחסי בפירוק הנישואין אין ולא כלום עם הזכויות ברכוש המשותף" (ע"א 384/88 זיטרמן נ' זיטרמן, פ"ד מג(3) 205, 209 (1989)).

27. שאלת השימוש בחריגי סעיף 8 בשל חוסר נאמנות מינית של בן הזוג הובאה בעבר לפני בית משפט זה גם בנוגע לאיזון משאבים לפי חוק יחסי ממון (עניין השיתוף הספציפי, פסקה 11 לפסק הדין של השופטת ד' ברק-ארז; בג"ץ 8928/06, בעמ' 282-281; בג"ץ 1135/02 וזגאל נ' בית-הדין הרבני הגדול בירושלים, פ"ד נו(6) 14, 24 (2002)). בבג"ץ 8928/06 נקבע כי אי-נאמנותה המינית של בת הזוג אינה מובילה לחריגה מהסדר איזון המשאבים ולשלילת חלקה בזכויות הפנסיוניות שצבר בן הזוג במהלך חיי הנישואין; הן בראי הלכת השיתוף, הן בראי הסדר איזון המשאבים (שם, בעמ' 279-281). בנוסף, במסגרת פסק הדין האמור קבע המשנה לנשיאה א' ריבלין כי:

"אבקש להוסיף כי הטעם העומד בבסיס פסקי הדין בעניין דרור ובעניין זיטרמן (אליהם מתייחסת [השופטת מ' נאור – ע' פ'] בפסק דינה), המתייחסים לבני זוג שהלכת השיתוף חלה עליהם, תקף באותה המידה בעניינים שבהם חל חוק יחסי ממון. בבסיס ההכרעה במקרים אלו ניצבה העמדה כי אין להעניש אדם על חלקו בפירוק היחסים על ידי סנקציות כלכליות במסגרת חלוקת הרכוש בין בני הזוג. פירוק התא המשפחתי הוא אירוע קשה וכאוב עד מאוד. במקרים מסוימים ניתן לראות באחד מבני הזוג כנושא באחריות גדולה יותר לפירוק היחסים מזו שנושא

בה בן הזוג השני. אולם, אין להתמודד עם הקושי שבפירוק, ועם אשמתו של מי מהצדדים, בדרך של פגיעה כלכלית במסגרת חלוקת הרכוש של בני הזוג. יתרה מכך, תכופות יש קושי לדבר בהקשר זה במונחים של 'אשמה'. פירוק הנישואין הוא תוצאה של נסיבות מורכבות ובגידה כשלעצמה אינה הופכת את אחד מבני הזוג לאשם הבלעדי" (ההדגשות במקור – ע' פ'; שם, בעמ' 283).

28. לצד האמור לעיל, במקרים שבהם אי-נאמנות מינית הובילה ליצירת קרע בין בני הזוג בדמות עזיבתו של אחד מהשניים את הבית ופירוק החיים המשותפים, או כאשר אחד מבני הזוג ניהל "חיים כפולים" אשר השפיעו על המישור הכלכלי של חיי הנישואין, הייתה לכך השפעה על איזון המשאבים שבין הצדדים במסגרת הנסיבות המיוחדות שבסעיף 8 לחוק (בע"מ 8206/14 פלונית נ' פלוני, פסקה טז (14.4.2015) (להלן: עניין השיתופיות המוחלשת); בג"ץ 2642/08 פלונית נ' כב' בית הדין הרבני הגדול לערעורים בירושלים, פסקאות 12-13 (8.4.2008)). בעניין השיתופיות המוחלשת דחה בית משפט זה (כב' המשנה לנשיאה א' רובינשטיין) בקשות רשות לערער הדדיות על פסק דין של בית המשפט לענייני משפחה, שקבע יחס חלוקה שאינו שוויוני במסגרת איזון המשאבים בשל הנסיבות המיוחדות שחלו באותו המקרה (בן הזוג ניהל 2 מערכות יחסים במקביל לחיי הנישואין, ואף עבר להתגורר עם בת זוג אחרת). במסגרת ההחלטה קבע המשנה לנשיאה רובינשטיין כי:

"האפשרות של אחד מבני הזוג, כאן המשיב-הבעל, להיות "נפקד נוכח" בביתו תוך שהאשה משלימה עם מצב עגמומי זה, אם ברצונה לשיטת המשיב, ואם שלא מרצונה לשיטתה. מצב זה כינה השופט ויצמן 'שיתופיות מוחלשת' והמינוח מקובל עלי, ולדידי ניתן להשתמש גם בביטוי 'שיתופיות לשיעורין'. מצב כזה מן הסתם אינו שכיח מאוד, אך אין – גם על פי השכל הישר – להתעלם מקיומו ומקיום מצבים דומים לו של יחסים 'מן הצד', יחסי פילגשות וכדומה. לפיכך, על דרך הכלל, ותהא עמדתנו הערכית כלפי יחסים כאלה כאשר תהא, יש מקום לתת לכך ביטוי גם באופן החלוקה, מקום שבעלי הדין מנהלים מערכת לא שוויונית, בשונה מן המצב ה'רגיל', בו אמורים שני הצדדים להירתם יחדיו לקיום התא המשפחתי, כנדרש לצורך חלוקת מחצה על מחצה לפי סעיף 5 לחוק, כאמת המידה המרכזית להפעלת סמכותו של בית המשפט בגדרי יחסי ממון" (ההדגשות במקור – ע' פ'; שם, פסקה טז).

עוד נקבע במסגרת פסק הדין כי יש לבחון את שאלת "השיתופיות המוחלשת" בהתאם לנסיבותיו של המקרה הקונקרטי, ותוך מתן משקל נכבד לאוטונומיה של בני הזוג ולאופן ההתנהגות בפועל במהלך הקשר הזוגי.

29. השאלה בדבר השפעת אי-נאמנות מינית במהלך חיי הנישואין על חלוקת הרכוש בין בני הזוג נדונה לאחרונה בהרכב מורחב במסגרת עניין השיתוף הספציפי (ובהתאם, עוכב בירורה של העתירה דנן עד להכרעה בעניין זה). הגם שבשונה מן המקרה שלפנינו, עניין השיתוף הספציפי עסק בהשפעת התנהגות מינית על הלכת השיתוף הספציפי בלבד (שלא זה המקום להרחיב בעניינה; להרחבה ראו: שם, פסקאות 26-37 לפסק הדין של הנשיאה א' חיות, ופסקאות 65-71 לפסק הדין של השופט ד' מינץ; עניין אבו רומי, בעמ' 179-183), יש בו כדי להשליך על עניינינו. באותו עניין קבע הרכב מורחב של בית משפט זה (הנשיאה א' חיות, המשנה לנשיאה (בדימ') ח' מלצר, והשופטים נ' הנדל, ע' פוגלמן, י' עמית וד' ברק-ארז, כנגד דעתם החולקת של השופטים נ' סולברג, ד' מינץ וא' שטיין) כי אין בכוחו של מעשה "בגידה" כדי לשלול זכויות רכושיות שכבר התגבשו במהלך חיי הנישואין (שם, פסקה 62 לפסק הדין של הנשיאה חיות; כן ראו פסק דיני בעניין זה). בצד המחלוקת לגופה של ההכרעה באותו מקרה, מרבית שופטי ההרכב סברו כי אי-נאמנות מינית כשלעצמה אינה משפיעה על חלוקת הרכוש בין הצדדים מכוח חוק יחסי ממון (להבדיל מן המחלוקת לעניין רכוש מכוח הלכת השיתוף הספציפי; שם, פסקה 11 לפסק הדין של השופט שטיין, פסקה 11 לפסק הדין של השופטת ברק-ארז, פסקה 9 לפסק הדין של השופט מינץ, ופסקה 3 לפסק הדין של השופט עמית). זאת ועוד, לאורך פסק הדין הודגשה ההבחנה בין רכוש מכוח הלכת השיתוף הספציפי, אשר מוחרג מהסדר איזון המשאבים השוויוני שקבוע בחוק יחסי ממון לבין רכוש מכוח ההסדר הקבוע בחוק. כך למשל קבע השופט שטיין כי:

"לית מאן דפליג, כי לא קיים שום קשר משפטי בין בגידה לזכויות קניין: בת הזוג שאינה נאמנה מינית לבן זוגה, ושמקיימת קשר מיני עם אדם אחר במהלך הנישואין, איננה מאבדת בשל כך שום חלק מרכושה ומזכויותיה, כל אימת שמדובר בזכויות בנות קיימא שכבר נרכשו או הבשילו. כפי שציינתי בפסק דיני בהליך הקודם, ראייה על בגידה כלל אינה רלבנטית ועל כן גם איננה קבילה לעניין איזון המשאבים וחלוקתם השוויונית של הנכסים אשר נצברו על ידי בני הזוג במהלך נישואיהם" (שם, בפסקה 11; כן ראו דברי השופט שטיין בפסק הדין נושא הדיון הנוסף בעניין השיתוף הספציפי שלפיהם "לא הייתי מתיר הגשת ראיות על מעשי 'בגידה', 'ניאוף', וכיוצא באלה, בגדרו של דיון במחלוקת ממונית שנסובה על נכסים המוכרים כבני איזון לפי חוק יחסי ממון"; בג"ץ 4602/13, פסקה 10).

30. בנוסף, לעניין קיומו של תנאי מכללא במסגרת היחסים שבין בני הזוג, שלפיו במקרה של אי-נאמנות מינית ייפסק השיתוף בין הצדדים, קבעה הנשיאה א' חיות כי:

”כידוע, דוקטרינת התניות מכללא בחוזה איבדה זה מכבר אחיזה במשפטנו והוחלפה בעיקרון תום הלב, המשמש כעיקרון-על החולש על מערכות יחסים חוזיות וכן, בשינויים המחויבים, על פעולות משפטיות שאינן בבחינת חוזה ועל חיובים שאינם נובעים מחוזה [...] לעמדת, כשים לב לתחולתו של עיקרון תום הלב ולנסיבות הייחודיות שאופפות את המערכת הזוגית, יש לצמצם ככל הניתן את יכולתו של בן זוג אחד ”למשטר” את פעולותיו של משנהו ולהכתיב את התנהגותו. הכרה באפשרות קיומה של תניה מכללא בין בני הזוג שלפיה השיתוף הזוגי כפוף לתנאי כזה או אחר, חרף העובדה שאיש מבני הזוג לא ניאות במפורש לתניה שכזו, מקנה כוח עודף לאחד מבני הזוג על משנהו, אך בשל עובדת היותו בעליו של נכס שלגביו מתגבש השיתוף הזוגי. הכרה בקיומן של תניות מכללא כאלה במערכת היחסים הזוגית, עשויה אפוא להפוך לחרב המתהפכת מעל ראשיהם של בני הזוג לאורך נישואיהם” (ההדגשות במקור – ע’ פ’; עניין השיתוף הספציפי, פסקה 54; ראו גם פסקאות 3-4 לפסק הדין של השופט י’ עמית).

ויודגש – הקביעות האמורות מתייחסות לרכוש מכוח הלכת השיתוף הספציפי, אשר אינו חוסה תחת הסדר איזון המשאבים, ומתגבש במהלך חיי הנישואין בכפוף להתקיימותם של תנאים מסוימים שנקבעו בפסיקה (שם, פסקאות 65-71 לפסק הדין של השופט ד’ מיינץ; עניין אבו דומי, בעמ’ 183-184). זאת, בשונה מהסדר איזון המשאבים שהינו הסדר סטטוטורי אשר קובע מפורשות חלוקה שוויונית בסיום חיי הנישואין לגבי הרכוש שעליו הוא חל, ואשר אינו כפוף להתקיימותם של תנאים נוספים, זולת שקבוע בחוק. מכאן שבעיני הקביעה העקרונית בעניין השיתוף הספציפי, שלפיה אין מקום לשיקולי הנאמנות המינית בבחינת כוונת שיתוף ספציפי – נכונה מקל וחומר בענייננו, שבו עסקינן בהסדר חקיקתי, שהצורה להתנות עליו קבועה בדין.

31. הנה כי כן, מן האמור עולה כי פסיקתו העקבית של בית משפט זה עמדה על כך שככלל אין לייחס משקל לשאלת האשם בפירוד לעניין חלוקת הרכוש בין הצדדים, ובפרט להתנהגות המינית במהלך חיי הנישואין. זאת ועוד, עצם העובדה שפקיעת חיי הנישואין טומנת בחובה השלכות כלכליות (לדוגמה מציאת מקום מגורים חלופי), אינה, כשלעצמה, בגדר נסיבה מיוחדת שמצדיקה סטייה מהסדר איזון המשאבים; זאת, אף אם הסיבה לפרידה נעוצה במעשה ”בגידה” של אחד מבני הזוג (בג”ץ 8928/06, בעמ’ 282). בעיני, קביעות אלו כולן לא מאבדות מכוחן גם כאשר מדובר ב”בגידה” ממושכת שהוסתרה מבן או מבת הזוג. גם במקרים אלה, מתן משקל לחוסר הנאמנות מכניס את שיקולי האשם במישרין לתוך השאלות הממוניות. אי-נאמנות מינית ממושכת כשלעצמה

לא מעלה ולא מורידה מן המאמץ המשותף שהשקיעו בני הזוג במהלך חיי הנישואין ובבניית משק הבית. כאשר אי-הנאמנות לא השליכה על התנהלותו היומיומית של משק הבית, ועל התרומה למאמץ המשותף, שלילת זכויות ממוניות מהווה למעשה "קנס" על בן הזוג ה"בוגד" – קנס על עצם ה"בגידה".

32. אוסיף ואציין כי בעיני אי-נאמנות מינית ממושכת אינה שקולה ל"חיים כפולים", סוגיה שבה טרם הכריע בית משפט זה (עניין השיתוף הספציפי, פסקה 48 לפסק הדין של הנשיאה א' חיות, פסקה 15 לפסק הדין של השופטת ד' ברק-ארז, ופסקה 3 לפסק הדין של השופט י' עמית). כאשר לצד מערכת היחסים של הזוג הנשוי מתנהלת מערכת מקבילה, שגם במסגרתה מתנהל "משק בית", לדבר עשויות להיות השלכות בחלוקת הרכוש הזוגי. במסגרת זאת, "חיים כפולים" עשויים לכלול, בין היתר, תמונת נכסים מורכבת ומעורבות כלכלית של גורמים שלישיים במה שנחזה להיות במשך השנים משק הבית של בני הזוג. ואולם, אין אני סבור כי המקרה שלפנינו הוא מקרה של "חיים כפולים" מעין אלה ומשכך לא מצאתי להכריע בשאלת השלכותיהם של "חיים כפולים" על חלוקת הרכוש.

מן הכלל אל הפרט

33. בנתון לתשתית המשפטית שעמדנו עליה לעיל נפנה לבחון אם בנסיבות ענייננו היה מקום להפעיל את סעיף 8 לחוק יחסי ממון ולסטות מכלל החלוקה השוויונית. כאמור, הן בית הדין הרבני הגדול, הן בית הדין הרבני האזורי, מצאו שיש ליתן נפקויות ממוניות לחוסר נאמנותה של העותרת. הגם שהנמקות בתי הדין שונות זו מזו, אני סבור כי שתיהן מצדיקות את התערבותנו.

34. בית הדין הרבני האזורי מצא כי חוסר נאמנותה של העותרת מוליך במישרין למסקנה שאין ליתן לה מחצית משווי הנכסים. כך, ציין בית הדין האזורי:

"בעל שהוא עתיר נכסים והכנסותיו גדולות במיוחד, הוא מוכן שאשתו תהיה שותפה לרווחיו, בעת שהיא אשתו הנאמנה נותנת עבורו מה שאשה נאמנה נותנת לבעלה. אבל אשה שבגדה בבעלה, ומחמת כן בעלה רוצה לגרשה, לאשה כזו ודאי שאין לומר שמן הסתם הוא רצה שהיא תהיה שותפתו בעסקים, ותקבל מחצית מרווחיו הגדולים. מקסימום מה שניתן לתת לה, הוא תשלום משוער לפעולות שעשתה עבור בעלה מעת שזנתה, דהיינו טיפול בילדים וכל פעולותיה במשק הבית, והנהלת הבית" (פסק הדין, בעמ' 6).

נוכח האמור לעיל, מצא בית הדין האזורי לקבוע כי תאריך הפירוד בין הצדדים הוא יום 1.5.2002, 4 חודשים לאחר תחילת מערכת היחסים שניהלה העותרת מחוץ לחיי הנישואין. קביעה זו של בית הדין האזורי נשענת על תפיסה ברורה שרואה ליתן ביטוי קנייני לאשם בפירוק הקשר, בבחינת סנקציה על חוסר נאמנותה של העותרת. מסקנתו של פסק הדין היא כי תנאי לחלוקה שוויונית הוא נאמנות האישה. לשיטתי, קביעה זו לא עולה בקנה אחד עם פסיקת בית משפט זה ולכן היא מחייבת התערבות. כאמור, הנמקתו של בית הדין הרבני הגדול הייתה שונה. בית הדין הרבני הגדול הדגיש בפסיקתו כי קביעת "שיתופיות מוחלשת" לא נעשית במטרה להעניש את האישה ה"בוגדת" או האישה ה"בוגד"; וכי קביעה מעין זו לא נותנת משקל לפן הדתי או המוסרי של אי-הנאמנות המינית. עם זאת, גם פסק דינו של בית הדין הרבני הגדול קובע כי ל"בגידה" כשלעצמה השלכות ממוניות, גם בהיעדר ראיה ממשית-חיצונית כלשהי ל"שיתופיות מוחלשת" בחייהם של בני הזוג. כך, נקבע כי "כאשר אחד מבני הזוג מנהל קשר של חיים אינטימיים מחוץ לנישואין לאורך שנים רבות נוצרת בפן האזרחי 'שיתופיות מוחלשת' בין בני הזוג" (סעיף ז לפסק הדין). עוד קבע בית הדין כי "הסתרת התנהלות אינטימית מחתרית" (סעיף ט לפסק הדין) מהווה נסיבות מיוחדות שמצדיקות להפעיל את סעיף 8 לחוק יחסי ממון וכי "כאשר מדובר על בגידת סתר מתמשכת, לא יהיה נכון לאפשר למי מבני הזוג ללקות על לא עוול בכפו [...] הכרעה זו באה מתוך ניתוח כוונתו והתנהגותו של האיש, לו ידע על חייה הכפולים של אשתו" (סעיף י לפסק הדין). הגם שהנמקתו של בית הדין הרבני הגדול נשענת, על פני הדברים, על פרשנותו את הדין האזרחי, היא קושרת קשר עקרוני בין התנהגותם המינית של בני הזוג לבין הזכויות הכלכליות שנובעות מהזוגיות – קשר שנשלל פעם אחר פעם בדין האזרחי.

35. מפסק דינו של בית הדין הרבני הגדול עולה כי "בגידה" שאינה חד פעמית מוליכה, כשלעצמה, לשלילת זכויות קנייניות. קביעה מעין זו חותרת תחת התכליות שעליהן עמדתי לעיל בהפרדה בין שאלות אשם לבין שאלות ממוניות. בית הדין הרבני הגדול נשען על כוונה משוערת של הצדדים, וזאת מבלי להתייחס, בין היתר, לכך שהדרך להתנות על הוראות חוק יחסי ממון ועל כלל החלוקה השוויונית שקבוע בחוק – היא באמצעות הסכם ממון (מבלי שיש באמור משום הבעת דעה בשאלת תקינותו של הסכם שכזה, שמכפיף סוגיות ממוניות להתנהגות מינית). זאת ועוד, לשיטתי, ניסיון להתחקות אחר כוונתם המשוערת של הצדדים בדיעבד, פותח צוהר להחדרת שיקולי אשם למשטר הרכושי שחל עליהם (ראו גם את דבריו של השופט י' עמית בפסקה 4 לפסק הדין בעניין השיתוף הספציפי). לכך יש להוסיף כי קביעה שכוונתו המשוערת של המשיב היא ש"אילו ידע [...] לא היה ממשיך בחיי שיתוף עם [העותרת – ע' פ']" (סעיף טו לפסק דינו של בית הדין הרבני הגדול), לוקה במידה רבה בהנחת המבוקש, שכן כפי שנקבע בעבר:

”כמעט כל אדם שמערכת היחסים הזוגית שלו עלתה על שרטון, ולא כל שכן בנסיבות קשות המלוות בכעס או עלבון, היה משיב – לו היה באותה נקודת זמן, בדיעבד – כי אין לו שום רצון לחלוק ברכושו (או כל דבר אחר היקר לו) עם בן הזוג המנוכר לו” (עניין השיתוף הספציפי, פסקה 25 לפסק הדין של השופטת ד’ ברק-ארז).

36. כאמור לעיל, אף ”בגידה” ממושכת, אשר לא הייתה לה השפעה על התנהלותו הכלכלית של משק הבית או על המאמץ המשותף, אין בה כדי להשפיע על שאלת חלוקת הרכוש. במובן זה, הקביעה שמשמעת מפסק דינו של בית הדין הרבני הגדול, שלפיה ”בגידה” שחורגת מ”בגידה” חד פעמית משפיעה על המשטר הרכושי שחל על הצדדים, מוליכה, מניה וביה, להחזרת שיקולי האשם למרכז הבמה של סכסוכי גירושין ולתוצאות הקשות שנלוות לכך, שעליהן עמדתי לעיל. עוד אני סבור, כי בקביעה מעין זו יש ממד משמעותי של רטרואקטיביות – היא שוללת זכויות רכושיות מבן הזוג לאחר סיום חי הנישואין, ופועלת באופן לא שוויוני ועקבי לטובת הצד בעל המשאבים הכלכליים (לעניין זה ראו את הדברים שקבעה השופטת ד’ ברק-ארז בפסקה 10 לפסק הדין בעניין השיתוף הספציפי).

37. מורכבות נוספת בקביעתו של בית הדין הרבני הגדול נעוצה בשימוש שעשה בסעיף 8(4) לחוק באמצעות תיארוך לאחור של מועד הקרע בין הצדדים. למעשה, בכך נוצר מועד קרע ”מדומיין” שבו משק הבית של בני הזוג התנהל – דה פקטו – ללא כל שינוי; אך הקביעה המשפטית היא כי במועד זה השתנה אופי השיתופיות הממונית בין בני הזוג. ויודגש: בשום שלב לא נטען על ידי מי מבני הזוג שבמועד זה השתנה מערך היחסים הכלכליים בין בני הזוג; כי במועד זה חדלו השניים מלקיים משק בית משותף; או כי במועד זה השתנה מארג היחסים המשפחתי ביניהם. למעשה, בית הדין הרבני הגדול קבע במפורש כי המאמץ לא נפסק במועד זה (סעיף טו לפסק הדין). דומה כי התנהגותה של העותרת לא ”הקרינה” בשום צורה על התנהלות משק הבית. הקביעה המשפטית כי חרף האמור במועד זה חל ”קרע” ממוני בין בני הזוג חוטאת למציאות חייהם של בני הזוג באותה העת במישור הכלכלי, ומתבססת אך ורק על מערכת היחסים שניהלה העותרת מחוץ לנישואין. משכך, מדובר דה פקטו ב”הנדסה חוזרת” של מערכת היחסים ושל המציאות הכלכלית של משק הבית של בני הזוג, שנשענת על ”בגידתה” של העותרת. בכך בעיני יש משום חריגה ממשית מהוראות הדין והפסיקה. משכך, אני סבור כי פסקי הדין בעניינם של הצדדים – הן בבית הדין הרבני האזורי, הן בבית הדין הרבני הגדול – חורגים מהוראות חוק יחסי ממון ולא יכולים להיוותר על כנם.

במאמר מוסגר אעיר שקושי נוסף שנובע מהנמקתו של בית הדין הרבני הגדול נעוץ בשילובן של שתי מסקנותיו: מחד גיסא, נקבע כי הקרע בין הצדדים הוקדם למועד שאינו מועד הגשת תביעת הגירושין; ומאידך גיסא, נקבע כי גם לאחר הקרע המשיכו הצדדים בשיתופיות מסוימת. הקביעה כי יש להקדים את מועד הקרע נשענת על כך שבית הדין "השתכנע" כי המשיב היה מפסיק את הקשר הזוגי עם העותרת לו היה יודע על "בגידתה". חרף "הקרע המשפטי" (שכאמור לא היו לו סממנים כלשהם בחיי בני הזוג באותה עת), נקבע כי לא היה קרע מלא, והשיתוף ביניהם לא הופסק, אלא "הופחת" לדרגה של 80% למשיב ו-20% לעותרת; זאת, מבלי שניתן למצוא הצדקה ממשית של אחוזי "השיתופיות המוחלשת" שנקבעו (בהקשר זה אזכיר כי דעת המיעוט, שאחזה שתי שורות, מצאה שיש להעמיד יחס זה על 90% למשיב ו-10% לעותרת). לא בכדי קיים קושי לנמק נתון זה: הוא אינו נשען על מציאות כלכלית של משק ביתם של בני הזוג. גם מכך ניתן ללמוד כי ניתן ל"בגידה" משקל רטרואקטיבי שלא היה לה בזמן אמת.

38. בית הדין הרבני הגדול ביסס את הכרעתו, בין היתר, על החלטתו של המשנה לנשיאה א' רובינשטיין בעניין השיתופיות המוחלשת, שהובאה לעיל (ראו פסקה 28 לעיל). מעבר לעובדה שהחלטת בית משפט זה בעניין השיתופיות המוחלשת ניתנה בדין יחיד וממילא אינה בבחינת הלכה, השוני בין עניין זה לענייננו ברור: אותה "שיתופיות מוחלשת" שנקבעה שם, שיקפה את התנהלות משק הבית של הצדדים – אשר הייתה ברורה וגלויה לשניהם – שבו היה בן הזוג "נפקד נוכח" (שם, פסקה טו). בן הזוג ניהל באופן מפורש "חיים כפולים" (אף שהמשנה לנשיאה רובינשטיין לא השתמש במונח זה בהחלטתו) אשר באו לידי ביטוי בניהול מערכות יחסים עם בנות זוג אחרות ואף מגורים עם אחת מהן לפרק זמן ממושך. זאת, בשונה מענייננו, שבו כאמור, בהיעדר כל שיקוף בחיי בני הזוג של "שיתופיות מוחלשת", נקבע כי היא התקיימה, על בסיס כוונתו המשווערת של אחד הצדדים. משכך, איני סבור כי עניין השיתופיות המוחלשת יכול לשמש עוגן לפסק דינו של בית הדין הרבני הגדול.

39. האם גם ככל שלא יינתן משקל לחוסר נאמנותה של העותרת יש להורות על סטייה מכלל החלוקה השוויונית שקבוע בחוק יחסי ממון? איני סבור כן. פסקי הדין נושא העתירה דנן נעדרים התייחסות לנסיבות מיוחדות נוספות, זולת התנהגותה המינית של העותרת, להפעלת סעיף 8 לחוק ולחריגה מן הסדר איזון המשאבים השוויוני, ואף המשיב והיועץ לשיפוט הרבני לא טענו להתקיימותן של נסיבות שכאלה במסגרת ההליך דנן. כך למשל לא נטען להשלכות כלשהן על משק הבית המשותף או להשפעה כלכלית במסגרת חיי השיתוף של הצדדים. למעשה, במסגרת פסק דינו קבע בית הדין הרבני הגדול כי "אין להתעלם מן העובדה שלאורך השנים הרבות, כמעט עשרים ושש שנים –

שקדמו לבגידה הממושכת של [העותרת – ע' פ'] מאחורי גבו של [המשיב – ע' פ'] – ואף לאחריה, היה 'מאמץ משותף' של שני בני הזוג, [והעותרת – ע' פ'] תרמה למשק הבית המשותף, הן בטיפול בביית ובילדים והן בעבודתה בעצמה" (ההדגשות הוספו – ע' פ'; סעיף טו לפסק הדין). משכך, ומאחר שמצאתי כי לא היה מקום לשקול את התנהלותה המינית של העותרת במסגרת מלאכת האיזון שקובע חוק יחסי ממון, הרי שאין לסטות במקרה דנן מהחלוקה השוויונית שנקבעה בחוק.

40. המשיב טען כי בפסק הדין בבע"מ 7272/10, אשר עסק כאמור באלימות במשפחה כנסיכה מיוחדת לעניין חריגה מהסדר איזון המשאבים, נקבע כי ניתן לשקול שיקולים שאינם כלכליים במסגרת סעיף 8 לחוק. לעניין זה טען המשיב כי כפי שניתן להתחשב באלימות במשפחה במנותק משאלת ההשלכות הכלכליות על משק הבית, כך ניתן להתחשב בנאמנותה המינית של העותרת במסגרת חיי הנישואין. ואולם, כפי שתואר לעיל, באותו עניין הסכמת המותב להתחשב בשיקולי אלימות במשפחה במסגרת הנסיבות המיוחדות שבסעיף 8 לחוק נגעה לנסיבות המקרה הקונקרטי בלבד, ושלושת חברי המותב הסכימו כי אין לשקול שיקולי אשם, ובפרט כאלה שנוגעים לנאמנות מינית, לעניין המשטר הרכושי שחל על בני הזוג (שם, פסקאות 24 ו-39 לפסק הדין של השופטת ד' ברק ארז, פסקה 3 לפסק הדין של השופט נ' הנדל ופסקה 5 לפסק הדין של השופט ח' מלצר). משכך, איני מוצא לקבל את טענתו לעניין זה.

41. לפני סיום אבקש להתייחס בתמצית לטענה שעניינה בתחולת חוק החוזים, לרבות העילות לביטול חוזה שקבועות בו, על חוק יחסי ממון והסדר איזון המשאבים. כפי שתואר לעיל, היועץ לשיפוט הרבני סבור כי בענייננו מתקיימת עילת ההטעיה שקבועה בסעיף 15 לחוק החוזים (ואף בית הדין הרבני הגדול התייחס לכך בפסק דינו), ומשכך מיום תחילת מערכת היחסים האינטימית שניהלה העותרת מחוץ לחיי הנישואין, בטל ההסדר הרכושי בין הצדדים. ואולם, אף מבלי להידרש לשאלת תחולתו של חוק החוזים על הסדר איזון המשאבים שקבוע בחוק יחסי ממון (וראו עניין יעקובי, בעמ' 558), איני סבור כי במקרה דנן מתקיימת עילת ההטעיה האמורה. בעניין השיתוף הספציפי קבעה הנשיאה א' חיות כי:

"לא ניתן להוציא מכלל אפשרות קיומן של נסיבות חריגות – וקיצוניות – אשר יש בהן כדי לפגום בהתגבשות ההסכמה מלכתחילה וכוונתי לפגמים בכריתה, מסוג הפגמים שבהם עוסק פרק ב' [לחוק החוזים – ע' פ'] ואשר מתרחשים כולם בשלב גיבוש ההסכמה [...] פגמים כאלה עשויים להתרחש, למשל, אם מתברר כי השיתוף נוצר בנסיבות של ניצול מצוקה נפשית של בן הזוג המשתף,

המגיעות כדי עושק או כפייה (סעיפים 17 ו-18 [לחוק החוזים – ע' פ']), או כאשר בן הזוג המשתף מגלה ברבות השנים כי משנהו ניהל לכל אורך חייהם המשותפים 'חיים כפולים' עם אדם אחר (סעיף 15 [לחוק החוזים – ע' פ']) (ההדגשות במקור – ע' פ'; שם, פסקה 50).

איני סבור כי נסיבות המקרה דנן חריגות וקיצוניות במובן זה שיש בכוחן להשפיע על חלוקת הרכוש בין הצדדים; אין חולק כי עילות העושק והכפייה אינן רלוונטיות לענייננו (והדבר אף לא נטען על ידי מי מהצדדים); וכפי שפירטתי בהרחבה, איני סבור כי התנהלותה של העותרת עולה כדי ניהול "חיים כפולים" במקביל לחיי הנישואין (ראו פסקאות 37-38 לעיל). זאת ועוד, כפי שצוין לעיל, הקביעה האמורה בעניין השיתוף הספציפי נוגעת להסדר רכושי מכוח הלכת השיתוף הספציפי, שבמסגרתה יעשה השיתוף מכוח הדין האזרחי הכללי ובכפוף לתנאים שנקבעו בפסיקה (ובין היתר בחינת כוונת השיתוף; שם, פסקאות 3, 24 ו-32 לפסק הדין של הנשיאה חיות); זאת, בשונה מן המקרה שלפנינו אשר חוסה תחת ההסדר הסטטוטורי שקבוע בחוק יחסי ממון ושהדרכים להתנות עליו קבועות בחוק (וזאת, כאמור, מבלי שאני נוטע מסמרות בשאלת קיומם של מקרים חריגים שבגדרם תתאפשר תחולת עילות ביטול החוזה שבחוק החוזים על הסדר איזון המשאבים הסטטוטורי). משאלה הם פני הדברים, איני מוצא לקבל טענה זו.

טוף דבר

42. הצדדים נישאו זה לזו בשנת 1976, הם הקימו בית ונולדו להם שלושה ילדים. בחלוף כמעט 40 שנות נישואין, התגרשו השניים לאחר שנודע למשיב כי העותרת "בגדה" בו עם אדם אחר במשך כ-10 שנים. בשל "בגידה" זו – שאין חולק שלא השפיעה על ההתנהלות הכלכלית של משק ביתם ועל המאמץ המשותף – ביקש המשיב לשלול מהעותרת את חלקה ברכוש הצדדים שנצבר לאחר תחילת מערכת היחסים האינטימית מחוץ לחיי הנישואין. כך הכריעו בתי הדין הרבניים שדנו בעניינם של הצדדים. בעיני, לא היה מקום ליתן משקל להתנהלות זו של העותרת בחלוקת הרכוש ביניהם. קביעה זו צועדת בתלם פסיקתנו שמפרידה בין שיקולי אשמה לבין חלוקת הרכוש בין בני הזוג בפירוק החיים המשותפים. באחרונה, עמדתי בהקשר אחר על כך שהדין האזרחי לא נועד לרפא לב שבור (בע"מ 5827/19, פסקה 6 לפסק דיני), ובדומה, אין אני סבור כי המענה ל"בגידתה" של העותרת במשיב ובאמונו הוא בשלילת חלקה במאמץ המשותף של קיום היחידה המשפחתית שלהם.

אשר על כן, אציע לחבריי לעשות את הצו על תנאי למוחלט ולהורות כי פסקי הדין של בית הדין הרבני הגדול ושל בית הדין הרבני האזורי – מבוטלים. חלף האמור נקבע כי העותרת זכאית למחצית מכלל הנכסים (לרבות נכסי קריירה ומוניטין) שנצברו על ידה ועל ידי המשיב, החל מיום נישואיהם (19.8.1976) ועד לפרידתם ביום 30.9.2013, בהתאם להסדר איזון המשאבים שקבוע בסעיף 5 לחוק יחסי ממון.

בנסיבות העניין, ובהינתן היבטיה העקרוניים של הסוגיה שלפנינו, אציע לחבריי כי לא נעשה צו להוצאות.

המשנה לנשיאה

השופטת ע' ברון:

אני מסכימה לפסק דינו של חברי המשנה לנשיאה ע' פוגלמן, לדרך הילוכו ולתוצאה שאליה הגיע.

שופטת

השופט ח' כבוב:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של המשנה לנשיאה ע' פוגלמן.

ניתן היום, כ"ט בתשרי התשפ"ג (24.10.2022).

שופט

שופטת

המשנה לנשיאה